Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 8 maja 2025 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona konsumentów – Umowy kredytu konsumenckiego – Dyrektywa 93/13/EWG – Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich – Artykuł 3 ust. 1 – Warunek umowy dotyczący wcześniejszej wymagalności – Kontrola sądowa – Brak uregulowań krajowych normujących warunek umowy dotyczący wcześniejszej wymagalności – Kryteria oceny nieuczciwego charakteru

W sprawach połączonych C-6/24 i C-231/24

mających za przedmiot wnioski o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożone przez Juzgado de Primera Instancia nº 8 de La Coruña (sąd pierwszej instancji nr 8 w La Coruñi, Hiszpania) postanowieniami z dni, odpowiednio, 19 grudnia 2023 r. i 26 lutego 2024 r., które wpłynęły do Trybunału w dniach 4 stycznia i 26 marca 2024 r., w postępowaniach:

Abanca Corporación Bancaria SA

przeciwko

WE (C-6/24),

VX (C-231/24),

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: S. Rodin (sprawozdawca), prezes izby, N. Piçarra i N. Fenger, sędziowie,

rzecznik generalny: D. Spielmann,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Abanca Corporación Bancaria SA – M.Á. Cepero Aránguez, J.M. Martínez Gimeno i C. Vendrell Cervantes, abogados,

– w imieniu rządu hiszpańskiego – P. Pérez Zapico, w charakterze pełnomocnika,

* Język postępowania: hiszpański.

– w imieniu Komisji Europejskiej – I. Galindo Martín i P. Kienapfel, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni art. 3 ust. 1 i art. 7 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29).

2 Wnioski te zostały złożone w ramach sporów pomiędzy Abanca Corporación Bancaria SA, instytucją bankową prawa hiszpańskiego, a konsumentami – WE w sprawie C-6/24 i VX w sprawie C-231/24 – w przedmiocie potencjalnie nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego wcześniejszej wymagalności zamieszczonego w zawartych między tymi stronami umowach kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Zgodnie z art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13:

„Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, uznaje się za nieuczciwe, jeśli stojąc w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta”.

4 Artykuł 4 tej dyrektywy przewiduje:

„1. Nie naruszając przepisów art. 7, nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy, i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna.

2. Ocena nieuczciwego charakteru warunków nie dotyczy ani określenia głównego przedmiotu umowy, ani relacji ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług, o ile warunki te zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem”.

5 Artykuł 7 ust. 1 wspomnianej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami”.

Prawo hiszpańskie

6 Artykuł 693 ust. 2 Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (ustawy 1/2000 – kodeksu postępowania cywilnego) z dnia 7 stycznia 2000 r. (BOE nr 7 z dnia 8 stycznia 2000 r., s. 575), zmodyfikowanej przez Ley 42/2015 de reforma de la Ley 1/2000 (ustawę 42/2015 o zmianie ustawy 1/2000) z dnia 5 października 2015 r. (BOE nr 239 z dnia 6 października 2015 r.), dotyczący wcześniejszej wymagalności długów spłacanych w ratach, stanowi:

„Całkowita kwota należna z tytułu kapitału i odsetek może być dochodzona zgodnie z warunkami uzgodnionymi w dokumencie pożyczki i ujętymi w odpowiednim rejestrze. W przypadku pożyczki lub kredytu zaciągniętych przez osobę fizyczną i zabezpieczonych hipoteką na mieszkaniu lub mających na celu nabycie nieruchomości mieszkalnej stosuje się przepisy art. 24 ustawy 5/2019 o umowach kredytu na zakup nieruchomości oraz, w stosownych przypadkach, art. 129 bis ustawy o hipotece”.

7 Artykuł 24 Ley 5/2019 reguladora de los contratos de crédito inmobiliario (ustawy 5/2019 o umowach kredytu na zakup nieruchomości) z dnia 15 marca 2019 r. (BOE nr 65 z dnia 16 marca 2019 r.) ma następujące brzmienie:

„1. W umowach kredytu, w przypadku których kredytobiorca, poręczyciel lub gwarant jest osobą fizyczną i które są zabezpieczone hipoteką lub innym zabezpieczeniem rzeczowym na nieruchomościach mieszkalnych lub których celem jest nabycie lub utrzymanie prawa własności nieruchomości gruntowej lub innego rodzaju nieruchomości przeznaczonej do użytku mieszkalnego, istniejącej lub planowanej, kredytobiorca traci prawo do dokonania spłaty w uzgodnionym terminie, a roszczenia z umowy stają się wcześniej wymagalne, jeżeli spełnione są łącznie następujące przesłanki:

a) kredytobiorca opóźnia się ze spłatą części kapitału kredytu lub odsetek;

b) kwota wymagalnych i niespłaconych miesięcznych rat wynosi co najmniej:
   i. trzy procent kwoty udzielonego kapitału, jeżeli opóźnienie wystąpi w pierwszej połowie okresu kredytowania. Przesłankę tę uważa się za spełnioną, jeżeli wymagalne i niespłacone raty odpowiadają nieuiszczeniu dwunastu miesięcznych rat lub takiej liczby miesięcznych rat, która oznacza, że dłużnik uchybiał ciążącemu na nim zobowiązaniu przez okres co najmniej dwunastu miesięcy;
   ii. siedem procent kwoty udzielonego kapitału, jeżeli opóźnienie wystąpi w drugiej połowie okresu kredytowania. Przesłankę tę uważa się za spełnioną, jeżeli wymagalne i niespłacone raty odpowiadają nieuiszczeniu piętnastu miesięcznych rat lub takiej liczby miesięcznych rat, która oznacza, że dłużnik uchybiał ciążącemu na nim zobowiązaniu przez okres co najmniej piętnastu miesięcy;

c) kredytodawca wezwał kredytobiorcę do zapłaty, wyznaczając mu wynoszący co najmniej miesiąc termin na jej dokonanie z pouczeniem, że w razie niedokonania zapłaty kredytodawca będzie dochodził spłaty całej kwoty należnej z tytułu kredytu.

2. Od przepisów niniejszego artykułu nie można odstępować na mocy odmiennych postanowień umownych”.

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

8 W dniach 5 lipca i 15 września 2022 r. WE i VX zawarli z Abanca Corporación Bancaria umowy kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego, przy czym pierwszą z nich zawarto na kwotę 10 600 EUR z terminem spłaty wynoszącym pięć lat, zaś drugą – na kwotę 6000 EUR z terminem spłaty wynoszącym osiem lat.

9 Warunki ogólne owych umów kredytu obejmują warunek nr 13 (zwany dalej „spornym warunkiem"), zgodnie z którym w razie zaległości w spłacie instytucja bankowa może stwierdzić wcześniejszą wymagalność roszczeń z umowy kredytu, co powoduje, że należne kwoty stają się natychmiast wymagalne.

10 W spornym warunku uściślono, że zaległość w spłacie ma miejsce, gdy spełnione są łącznie trzy przesłanki. Po pierwsze, kredytobiorca opóźnia się ze spłatą części pożyczonego kapitału lub odsetek. Po drugie, kwota wymagalnych i niespłaconych miesięcznych rat wynosi co najmniej 3 % pożyczonego kapitału, w przypadku gdy zaległość w spłacie występuje w pierwszej połowie okresu kredytowania, lub co najmniej 7 % pożyczonego kapitału, w przypadku gdy zaległość w spłacie występuje w drugiej połowie okresu kredytowania. Po trzecie, instytucja bankowa wezwała kredytobiorcę do tego, by w terminie miesiąca dokonał zapłaty należnych kwot.

11 Abanca Corporación Bancaria, stwierdziwszy wcześniejszą wymagalność zgodnie ze spornym warunkiem, wniosła do Juzgado de Primera Instancia nº 8 de La Coruña (sądu pierwszej instancji nr 8 w La Coruñi, Hiszpania), będącego sądem odsyłającym, dwa pozwy, domagając się wydania nakazów zapłaty przeciwko WE i VX.

12 Sąd ten wyraża wątpliwości co do zgodności spornego warunku z dyrektywą 93/13 w świetle wyroków z dnia 14 marca 2013 r., Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 73), i z dnia 26 stycznia 2017 r., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, pkt 66, 67), w których Trybunał orzekł, że do elementów, które można wziąć pod uwagę przy ocenie nieuczciwego charakteru takiego warunku, należy istnienie w uregulowaniach krajowych środków umożliwiających konsumentowi uniknięcie wcześniejszej wymagalności kredytu lub zaradzenie jej skutkom, których to środków prawo hiszpańskie nie przewiduje w odniesieniu do umów kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego, takich jak te rozpatrywane w postępowaniach głównych. Taką możliwość daje jednak kredytobiorcy zamieszczony w tych umowach sporny warunek – na wzór tego, co przewidują uregulowania krajowe mające zastosowanie do umów kredytu hipotecznego. Co więcej, sąd ten zastanawia się, czy miesięczny termin na spłatę salda zadłużenia z tytułu kredytu, taki jak ten określony we wspomnianym warunku, jest wystarczający, aby rzeczywiście umożliwić konsumentowi uniknięcie wcześniejszej wymagalności kredytu lub uczynienie jej bezskuteczną po jej stwierdzeniu.

13 W tych okolicznościach Juzgado de Primera Instancia nº 8 de La Coruña (sąd pierwszej instancji nr 8 w La Coruñi) postanowił zawiesić postępowania i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy warunek dotyczący natychmiastowej wymagalności, który przewiduje możliwość uniknięcia jej lub uchylenia się od niej w określonym terminie, jest zgodny z art. 3 ust. 1 i art. 7 dyrektywy [93/13], czy też konieczne jest, aby taka możliwość została przewidziana w konkretnym przepisie krajowym?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na poprzednie pytanie, jaki termin byłby rozsądny?”.

14 Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 26 kwietnia 2024 r. sprawy C-6/24 i C-231/24 zostały połączone do celów pisemnego i ustnego etapu postępowania oraz wydania wyroku.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

15 Na wstępie należy przypomnieć, że – zgodnie z utrwalonym orzecznictwem – w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE procedury współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem do tego ostatniego należy udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu. Mając to na uwadze, Trybunał powinien w razie potrzeby przeformułować przedłożone mu pytania (wyrok z dnia 7 listopada 2024 r., ERB New Europe Funding II, C-178/23, EU:C:2024:943, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo).

16 W tym względzie należy zauważyć, że w ramach postępowań głównych sąd odsyłający przeprowadził z urzędu kontrolę potencjalnie nieuczciwego charakteru spornego warunku, którego zastosowanie doprowadziło do wniesienia rozpatrywanych przez niego wniosków o wydanie nakazów zapłaty. Sąd ten zastanawia się nie nad istnieniem środków ochrony sądowej pozwalających na zapobiegnięcie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w świetle art. 7 dyrektywy 93/13, lecz nad samą kwalifikacją tych warunków jako nieuczciwych w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13.

17 Aby udzielić sądowi odsyłającemu użytecznej odpowiedzi, należy zatem uznać, że poprzez pytanie pierwsze dąży on zasadniczo do ustalenia, czy art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że na potrzeby oceny potencjalnie nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego wcześniejszej wymagalności, który zamieszczono w umowie kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego, można wziąć pod uwagę okoliczność, że warunek ten umożliwia konsumentowi uniknięcie wcześniejszej wymagalności kredytu lub zaradzenie jej skutkom, czy też konieczne jest, by możliwość tę przewidywał przepis prawa krajowego mający zastosowanie konkretnie do umów kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego.

18 Aby udzielić odpowiedzi na to pytanie, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału ustanowiony przez dyrektywę 93/13 system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania [wyrok z dnia 18 stycznia 2024 r., Getin Noble Bank i in. (Kontrola z urzędu nieuczciwego charakteru warunków umownych), C-531/22, EU:C:2024:58, pkt 63].

19 Zgodnie z art. 3 ust. 1 tej dyrektywy warunki umowne, które nie były indywidualnie negocjowane, uznaje się za nieuczciwe, jeśli stojąc w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z tej umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla danego konsumenta, a zgodnie z art. 6 ust. 1 wspomnianej dyrektywy takie nieuczciwe warunki nie wiążą tego konsumenta.

20 W tym kontekście, w celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów zgodnie z art. 38 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, sąd krajowy ma obowiązek zbadać, również z urzędu, czy dane warunki umowne wchodzące w zakres stosowania dyrektywy 93/13 mają nieuczciwy charakter, i dokonawszy takiego badania, zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile posiada niezbędne ku temu informacje na temat stanu prawnego i faktycznego. W tym względzie art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 1 dyrektywy 93/13 razem wzięte określają ogólne kryteria umożliwiające sądowi krajowemu ocenę nieuczciwego charakteru warunków umownych objętych przepisami tej dyrektywy (zob. podobnie wyrok z dnia 9 listopada 2023 r., Všeobecná úverová banka, C-598/21, EU:C:2023:845, pkt 74, 75).

21 Odwołując się do pojęć „dobrej wiary" i „znaczącej nierównowagi" ze szkodą dla konsumenta pomiędzy wynikającymi z umowy prawami i obowiązkami stron, art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 definiuje jedynie w sposób abstrakcyjny elementy, które sprawiają, iż dany warunek umowny, który nie stanowił przedmiotu indywidualnych negocjacji, ma nieuczciwy charakter (wyrok z dnia 9 listopada 2023 r., Všeobecná úverová banka, C-598/21, EU:C:2023:845, pkt 76).

22 W odniesieniu do kwestii, w jakich okolicznościach znacząca nierównowaga powstaje „w sprzeczności z wymogami dobrej wiary", sąd krajowy powinien, zważywszy na motyw szesnasty dyrektywy 93/13, sprawdzić w tym zakresie, czy przedsiębiorca, traktując konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny, mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby taki warunek w drodze indywidualnych negocjacji (wyrok z dnia 9 listopada 2023 r., Všeobecná úverová banka, C-598/21, EU:C:2023:845, pkt 78).

23 Ponadto zgodnie z art. 4 ust. 1 tej dyrektywy nieuczciwy charakter warunków umownych jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy, i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna (wyrok z dnia 9 listopada 2023 r., Všeobecná úverová banka, C-598/21, EU:C:2023:845, pkt 79).

24 W pkt 66 wyroku z dnia 26 stycznia 2017 r., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), który dotyczył nie umowy kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego, lecz umowy długoterminowego kredytu hipotecznego, Trybunał orzekł zasadniczo, że w celu ustalenia, czy dany warunek umowny powoduje znaczącą nierównowagę ze szkodą dla konsumenta w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13, sąd krajowy musi zbadać w szczególności, czy przysługujące przedsiębiorcy uprawnienie do uznania całego kredytu za wymagalny jest uzależnione od niewywiązania się przez konsumenta ze zobowiązania o zasadniczym dla danego stosunku umownego znaczeniu, czy uprawnienie takie przysługuje w przypadkach, w których takie niewywiązanie się ma charakter wystarczająco poważny w stosunku do okresu kredytowania i kwoty kredytu, czy uprawnienie to stanowi odstępstwo od mających zastosowanie w tym zakresie przepisów prawa powszechnego na wypadek braku szczególnych postanowień umownych oraz czy prawo krajowe przewiduje odpowiednie i skuteczne środki umożliwiające konsumentowi, w odniesieniu do którego stosowany jest taki warunek, zaradzenie skutkom wymagalności kredytu.

25 Co więcej, w pkt 35 wyroku z dnia 8 grudnia 2022 r., Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest (C-600/21, EU:C:2022:970), Trybunał wyjaśnił, że kryteriów tych nie można rozumieć jako kumulatywnych lub alternatywnych, lecz należy je rozumieć jako część ogółu okoliczności związanych z zawarciem danej umowy, które sąd krajowy powinien zbadać w celu dokonania oceny nieuczciwego charakteru warunku umownego w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13.

26 W niniejszym przypadku, jak wskazuje sąd odsyłający, uregulowania hiszpańskie nie normują warunków dotyczących wcześniejszej wymagalności zamieszczanych w umowach kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego, w odróżnieniu od umów kredytu hipotecznego. Niemniej jednak sporny warunek zamieszczony w umowach kredytu rozpatrywanych w postępowaniach głównych przewiduje środek umożliwiający konsumentowi uniknięcie wcześniejszej wymagalności kredytu lub zaradzenie jej skutkom poprzez zapłatę pozostałych kwot należnych z tytułu kredytu w terminie miesiąca od dokonanego przez instytucję bankową wezwania do zapłaty, na wzór tego, co uregulowania te przewidują w odniesieniu do umów kredytu hipotecznego.

27 Jak wynika z orzecznictwa przypomnianego w pkt 24 i 25 niniejszego wyroku, do sądu krajowego należy ustalenie, czy warunek dotyczący wcześniejszej wymagalności powoduje znaczącą nierównowagę ze szkodą dla konsumenta w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13, przy uwzględnieniu różnych kryteriów, wśród których znajduje się istnienie odpowiednich i skutecznych środków umożliwiających konsumentowi uniknięcie zastosowania tego warunku lub zaradzenie skutkom jego zastosowania. Okoliczność, że środki umożliwiające osiągnięcie takiego rezultatu przewiduje sam warunek umowny dotyczący wcześniejszej wymagalności, a nie przepis prawa krajowego mający zastosowanie konkretnie do umów rozpatrywanych w postępowaniach głównych, jest bez znaczenia, a w każdym razie nie może czynić tego warunku umownego nieuczciwym w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13.

28 W świetle powyższych rozważań odpowiedź na pytanie pierwsze powinna brzmieć następująco: art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że na potrzeby oceny potencjalnie nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego wcześniejszej wymagalności, który zamieszczono w umowie kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego, można wziąć pod uwagę okoliczność, że warunek ten umożliwia konsumentowi uniknięcie wcześniejszej wymagalności kredytu lub zaradzenie jej skutkom, przy czym nie jest konieczne, by możliwość tę przewidywał przepis prawa krajowego mający zastosowanie konkretnie do umów kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego.

W przedmiocie pytania drugiego

29 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia, czy art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że przyznana konsumentowi w umowie możliwość zapłaty pozostałych kwot należnych z tytułu kredytu w terminie miesiąca od daty wystosowanego przez instytucję bankową wezwania do zapłaty stanowi odpowiedni i skuteczny środek umożliwiający temu konsumentowi uniknięcie zastosowania warunku dotyczącego wcześniejszej wymagalności roszczeń z umowy kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego lub zaradzenie skutkom jego zastosowania.

30 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem właściwość Trybunału w tym zakresie obejmuje dokonywanie wykładni pojęcia „nieuczciwych warunków”, o którym mowa w art. 3 ust. 1 tej dyrektywy oraz w załączniku do niej, a także wykładni kryteriów, jakie sąd krajowy może względnie powinien stosować w toku badania warunku umownego w świetle przepisów wspomnianej dyrektywy, przy czym to do sądu krajowego należy dokonanie skonkretyzowanej kwalifikacji danego warunku umownego w oparciu o wskazane kryteria oraz w świetle okoliczności danej sprawy (wyrok z dnia 8 grudnia 2022 r., Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, C-600/21, EU:C:2022:970, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

31 W odniesieniu do spornego warunku, dotyczącego wcześniejszej wymagalności roszczeń z umowy kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego w razie zaległości w spłacie, sąd odsyłający powinien zbadać w szczególności, czy przysługujące przedsiębiorcy uprawnienie do uznania całego kredytu za wymagalny jest uzależnione od niewywiązania się przez konsumenta ze zobowiązania o zasadniczym dla danego stosunku umownego znaczeniu, czy uprawnienie takie przysługuje w przypadkach, w których takie niewywiązanie się ma charakter wystarczająco poważny w stosunku do okresu kredytowania i kwoty kredytu, czy uprawnienie to stanowi odstępstwo od mających zastosowanie w tym zakresie przepisów prawa powszechnego oraz czy prawo krajowe lub warunek umowy przewidują odpowiednie i skuteczne środki umożliwiające konsumentowi uniknięcie zastosowania warunku dotyczącego wcześniejszej wymagalności lub zaradzenie skutkom jego zastosowania (zob. podobnie wyrok z dnia 26 stycznia 2017 r., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, pkt 66).

32 W pkt 47 i 48 wyroku z dnia 25 stycznia 2024 r., Caixabank (Przedawnienie zwrotu kosztów hipotecznych) (od C-810/21 do C-813/21, EU:C:2024:81), Trybunał orzekł zasadniczo, w odniesieniu do terminu przedawnienia, że aby termin ten można było uznać za zgodny z zasadą skuteczności, po pierwsze, musi on być faktycznie wystarczający, aby umożliwić konsumentowi przygotowanie i wniesienie skutecznego środka prawnego w celu dochodzenia praw wywodzonych przez niego z dyrektywy 93/13, a po drugie, konsument musiał mieć możliwość poznania swoich praw przed rozpoczęciem biegu tego terminu lub przed jego upływem.

33 W niniejszym przypadku z wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że zobowiązanie, z którego nie wywiązali się zainteresowani konsumenci, a mianowicie spłata miesięcznych rat kredytu, ma zasadnicze znaczenie dla rozpatrywanego stosunku umownego, a także wystarczająco poważny charakter w stosunku do okresu kredytowania i kwoty kredytu. Wątpliwości sądu odsyłającego ograniczają się do oceny odpowiedniego i skutecznego charakteru miesięcznego terminu wyznaczonego tym konsumentom na uniknięcie zastosowania warunku dotyczącego natychmiastowej wymagalności kwot należnych z tytułu kredytu lub na zaradzenie skutkom jego zastosowania.

34 W ocenie sądu odsyłającego warunek ten odpowiada przepisowi prawa krajowego mającemu zastosowanie do umów kredytu zabezpieczonego hipoteką na nieruchomościach mieszkalnych lub umów kredytu, których celem jest nabycie takiej nieruchomości. Służy on zatem znalezieniu równowagi między ogółem praw i obowiązków stron tego rodzaju umów. Przepis ten, a mianowicie art. 24 ust. 1 ustawy 5/2019, przewiduje, że wcześniejsza wymagalność może nastąpić tylko wtedy, gdy kredytodawca wyznaczył kredytobiorcy wynoszący co najmniej miesiąc termin na uregulowanie stwierdzonej zaległości w spłacie.

35 W związku z tym na potrzeby dokonania oceny, czy zapewniony konsumentowi środek umożliwiający uniknięcie wcześniejszej wymagalności kredytu lub zaradzenie jej skutkom ma odpowiedni i skuteczny charakter, w ramach dokonywanej przez sąd odsyłający całościowej analizy istnienia znaczącej nierównowagi ze szkodą dla konsumenta, jaką warunek dotyczący wcześniejszej wymagalności może spowodować, przydatne może być wzięcie przez ów sąd pod uwagę w szczególności tego, czy termin na uregulowanie zaległości jest faktycznie wystarczający, aby umożliwić konsumentowi dokonanie żądanej zapłaty. W tym względzie szczególnie istotne jest istnienie w uregulowaniach krajowych przepisów przewidujących w ramach podobnych stosunków umownych taki termin na rzecz kredytobiorcy.

36 W świetle powyższego wyobrażalne jest, że sąd krajowy mógłby uznać, iż wyznaczony konsumentowi w drodze warunku dotyczącego wcześniejszej wymagalności miesięczny termin na spłatę salda zadłużenia z tytułu kredytu liczony od daty wystosowania przez kredytodawcę wezwania do zapłaty stanowi odpowiedni i skuteczny środek umożliwiający mu uniknięcie zastosowania owego warunku lub zaradzenie skutkom jego zastosowania.

37 W związku z tym odpowiedź na pytanie drugie powinna brzmieć następująco: art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że na potrzeby oceny potencjalnie nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego wcześniejszej wymagalności, który zamieszczono w umowie kredytu, sąd krajowy powinien zbadać, czy środki umożliwiające konsumentowi uniknięcie wcześniejszej wymagalności kredytu lub zaradzenie jej skutkom mają odpowiedni i skuteczny charakter, biorąc w szczególności pod uwagę, czy zapewniony mu termin na dokonanie żądanej zapłaty pozostałych kwot należnych z tytułu kredytu jest faktycznie wystarczający. W tym względzie szczególnie istotnym czynnikiem jest istnienie w uregulowaniach krajowych przepisów przewidujących w ramach podobnych stosunków umownych taki termin na rzecz kredytobiorcy.

W przedmiocie kosztów

38 Dla stron w postępowaniach głównych niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniach głównych, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

1) Artykuł 3 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich

należy interpretować w ten sposób, że:

na potrzeby oceny potencjalnie nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego wcześniejszej wymagalności, który zamieszczono w umowie kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego, można wziąć pod uwagę okoliczność, że warunek ten umożliwia konsumentowi uniknięcie wcześniejszej wymagalności kredytu lub zaradzenie jej skutkom, przy czym nie jest konieczne, by możliwość tę przewidywał przepis prawa krajowego mający zastosowanie konkretnie do umów kredytu bez zabezpieczenia rzeczowego.

2) Artykuł 3 ust. 1 dyrektywy 93/13

należy interpretować w ten sposób, że:

na potrzeby oceny potencjalnie nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego wcześniejszej wymagalności, który zamieszczono w umowie kredytu, sąd krajowy powinien zbadać, czy środki umożliwiające konsumentowi uniknięcie wcześniejszej wymagalności kredytu lub zaradzenie jej skutkom mają odpowiedni i skuteczny charakter, biorąc w szczególności pod uwagę, czy zapewniony mu termin na dokonanie żądanej zapłaty pozostałych kwot należnych z tytułu kredytu jest faktycznie

wystarczający. W tym względzie szczególnie istotnym czynnikiem jest istnienie w uregulowaniach krajowych przepisów przewidujących w ramach podobnych stosunków umownych taki termin na rzecz kredytobiorcy.

Podpisy